

אברהם

אברָהָם כאמור אף שבוראי סיבת הבאת 'סדר נטילה במקום מקוה' זה בסוף ספר ציאות ה'רבי"ש היחה בעקבות החשיבות שהוא תלמידו מין הכעש"ש בבטלה במקוה, כדור כאמור מתוך דבריו שלא בוונוזו לייחס 'סדר נטילה במקום מקוה' זה לבעש"ט, ועוד שדרי לא מצינו לאף אחד מתלמידיו שהוכיז 'סדר' זה בשם הבעש"ט. ובהמשך דברינו יתברר מה מקור 'סדר' זה. ואף הרד"צ רבי אביש ציינוודט שליט"א, חזר בו והודה שמקור הדברים אינו מעשות מין הבעש"ט ברוח קדשו שדור מהרא"י, כדרכו בספרו שדרי נדפסו שנים רבות לפני מין הבעש"ט זי"ע.

סדר ונוסח סדר הנטילה במקום מקוה מצויות הריב"ש

נוסח 'סדר הנטילה במקום מקוה' מופיע מלבד ציאות הריב"ש, בספרים רבים, כדלהלן. ובכרי שנבין כמה דברים אמורים נפתח בנוסח שהובא בציאות הריב"ש, ובעקבותיו

ככל המקורות. ^[מקור:התוספת]
בתוספת:

קודם רחיצה יאמר:

לשם יחזר קודשא בריך הוא ושכינותיה [בשם כל ישראל] ארחץ בנקיון כפי ואמונבה את מוכרך ה'.

וידי רצון מלפניך ה' אלוהי ואלוהי אבותי שהרא רחיצה ידי אלה נחשבת לי כאלו מבטחי במקוה כשרה [נוסח אחר 'מהורה'] של ארבעים סאה, ואהיה זוכה למשך מים מן הלבון העליון ההתום בידך רבתי של יעקבה יגדל נא כח אדני, והיין עזא ועזאל בניה של איצרת וללית.

וידי רצון מלפניך ה' אלוהי ואלוהי אבותי שככה סגולת רחיצה זאת הרחיצה יתהפך עלי מרת הדין והנבחרה העולה בנימושיא רי"י כמספר נקיון, למרת הרחמים שעולה הדיין, ועם הכולל 'ארחץ' בנקיון כפי ואמונבה את מוכרך ה'.

וידי רצון מלפניך ה' אלוהי ואלוהי אבותי שככה סגולת רחיצה זו יהיו נמחקין הדינים ברחמים הרמזים בפסוק **וְיִקְרָא אֱלֹהִים לְיִשְׁכָּה אִיִּין**, ששלת **וְיִקְרָא** עם הכולל הוא גמשיא אלוהים דידיד' [אלף למ"ד הי"י וי"ד מ"ם] עם י"ג אותיות מילואו וה' אותיות שורשו, ומלת **אֱלֹהִים** הוא אלוהים פשוט, ומלת **יִשְׁכָּה** עם הכולל הוא אלוהים דידיד' וה' אותיות שורשו וי"ג אותיות מילואו. ומלת **אִיִּין** הוא אלוהים דאלפין [אלף למ"ד הי"א וי"ד מ"ם].

ויאיר שם אהיה עלי במילוי הדיין [אלף ה"ה הי"ד הי"ה] כמנין מקוה, ועלה לפניך כאילו מבטחי במקוה שהורה של מ' מאה.

[ובכן] יהי רצון מלפניך ה' אלוהי ואלוהי אבותי שכשם שאני משרי את עצמי למטה כן תשרי נשמותי למעלה בגדר דינור בשם ביה ה' צור עולמים, ויהי נועם ה' אלוהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננה'.

¹ בספר מנורת דוב שיצא לאור בשנת תרס"ב נכתב קטע זה לא הובא בציאות הריב"ש, והובא רק בספר חסד לאברהם. אבל בציאות הריב"ש שהודפסה בראש חודש אלול תפ"ד שהייתה

^{הדפסה ברוזלוצית מסד - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התנכח}

עץ חיים <באבוב> - יז : קובץ {5} {55} עמוד מס : 280 **הודפס עיני אוצר הר**

ואחר כך ירחיץ ויכין באותיות שם ע"כ יודי יודי זה כל אות ואות על שני ידיו. ^[מקור:התוספת]
ותחלה יערה מים על יד ימין ויכין באות י' פשוטה ויערה על יד שמאל, ויכין גם כן כף, ואחר כך חוזר ומוערה על יד ימין ויכין באות המלוי, ואחר כך על יד שמאל

גם כן כף, ואחר כך חוזר על יד ימין ויכין באות י' המלוי, ואחר כך על יד שמאל כך, וכן על הרך זה שאר האותיות [ה פשוטה י המלוי וכן כולם], ונמצא מערה על כל יד עשר פעמים בסירוגין.

ואחר כך יערה על יד ימין עשר פעמים רצופים ויכין עשר אותיות הג"ל אות אחת ככל פעם. י' פשוטה בפעם א', ו' המלוי בפעם הב', וכן שאר האותיות. ועל זה הדרך יערה על יד שמאל גם כן עשרה פעמים רצופים ויכין גם כן כך.

ביאור כיצד מועילה נטילת ידים במקום הטבילה במקוה

הבן איש חי מכאר, שסדר הרחיצה במקום מקוה, מועיל בהשקה במקוה. וז"ל "ודע כי יש מתמיהים על הדבר הזה איך יועיל מדרת ידים לכל הגוף, הגם שלא אמרו זה אלא במקום אונם, עכ"ז לא מצינו כיצוא בדבר זה בשום מקום. ואנא עברא אמרתי כי אין זו תימה כי מצינו כיצוא כזה בענין מדרת המים דסמי בהשקה בלבד. ומפורש נמי בברייתא במסכת נדה (דף י"ז) גבי שלג דקאמר נשרד מקצתו נשרד כולו, ופירש הריב"א פירוש נשךר מקצתו בהשקה, ע"ש. הרי מצינו ענין דין מדרת בעולם כיצוא כזה דנשרד מקצתו נשרד כולו. ולכן גם כאן במקום אונם השוו זה הענין קרי למדרת השלג הנותרת, דק"ל נשרד מקצתו בהשקה נשרד כולו, וכן זה נשרד מקצתו שדוא הדים נשרד כולו דבמקום אונם נחשב כאלו גופו של אדם זה הוא כמו מים ושלי דנשרד בהשקה בלבד".

והוסיף על דרך דרש: "שכל זה יועיל לאונם והוא חרד לבו על הדבר הזה שקרה לו, וחרדת הלב כאמת נחשב בה כמים בדרכתי (ביהושע י') "ויסם לבב העם ויהי למים", וכן אמר הכתוב באיכה "שפכי כמים לבך נכח פני ה'". ועל כן זה שהוא חרד לבו על דבר הזה, והוא אונם שאינו יכול לקיים טבילת כל גופו במים, או יחשב כל גופו כמו מים דאו נמזהים הם בהשקה בלבד, ודוק הסב".

התיקון הוזכר בספרי הפוסקים האשכנזיים - האשל אברהם מבוששאמש

האשף אברהם מבוששאמש בספרו אשל אברהם על שו"ע או"ח מאריך בענין חשיבות הטבילה במקוה, ואחר שכתב שבספך ובעוד מקרים שמומאוו רק מדרבנן [עיי"ש], אין צריך כל כך להקפיד לטבול במקוה, סיים שבמקרה זה מוכ שיעשה את סדר הרחיצה י' פעמים לכל יד ולכוון שיעלה מעין טבילה על ידי רמו י' וידין דשם ע"כ בירוע.

¹ לנגד עיני דובא קטע זה. ובנראה שלמול של מנורת דוב היחה מהדורה מאוחרת של ציאות הריב"ש, בה נשמט קטע זה.

² סי' פ"ח.

^{הדפסה ברוזלוצית מסד - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התנכח}

עץ חיים <באבוב> - יז : קובץ {5} {55} עמוד מס : 281 **הודפס עיני אוצר הר**

ולאמרה זה ספר הפסק האשכנזי היחיד שמוכיח את סדר הרהיצה במקום מקוה, ומעניין שכסדר הרהיצה שלו נאמר שיש לשול כל ד רק' פנמים, וצ"ע.

מייחסים 'סדר נטילה במקום מקוה' להארי"ה הק"ן ולמחן הכעש"ט, ולהרה"ק רבי מרדכי מפשערתאביל.

בעקבות ^{הפסוק} צוואת הריב"ש מצינו המישה ספרים שהביאו את סדר הנטילה במקום מקוה. הספרים הם סדר לאברהם להרה"ק רבי אברהם המלאך בנו של הרה"ק המגיד ממעריש, וישר דברי אמת להרה"ק רבי משולם מובאר, מנחת חוב להרה"ק הרבי ר' זושא מהאניפולי, וליקוטי צבי החדש, ובספר בעל שם טוב על התורה. ככל אחד מהספרים הללו 'סדר הנטילה במקום מקוה' מיוחס להארי"ה הק"ן למחן הכעש"ט או לאחד משניהם. ויש שהוסיפו עוד קטע לנוסח 'סדר נטילה במקום מקוה' זה בשם הרה"ק רבי ^{הפסוק} מרדכי מפשערתאביל.

בספר חסד לאברהם הונאו הדברים בשם הרה"ק רבי מרדכי מפשערתאביל, שהביאו ממחן הכעש"ט בשם הארי"ה הק"ן.

בספר חסד לאברהם להרה"ק רבי אברהם המלאך בנו של הרה"ק המגיד ממעריש, שהופיע לראשונה בשנת הרי"ב, 600 שנה אחרי הדפסת צוואת הריב"ש, ונערך ע"י רבי חיים הלוי מבארדיטשוב, נכתב בראש הספר, ברף ב' ע"ב, מיד אחרי ההפכמות של הרה"ק רבי ישראל מרחוץ [בכדי של הרה"ק רבי אברהם המלאך] ובנו, כד: "כדי לזכות את הדכים הצנתי סדר נטילת ידים העולה במקום מקוה, מחדש המגיד רבא דעמיא מדרבנא האומתיה אור צה ומצוהצח קדוש ה' מורינו חרב מרדכי מגיד מישירם הק"ן משרטאביל וצל"ה, אשר מים חיים אלה ממקום קדוש יהלבו מהכעש"ט וצל"ה וכותם זכות הדכים יעמוד לנו עד עולם: מי שאין לו מקוה או אנוס ואינו יכול למבול במקוה ירחץ ידיו ויאמר זה קודם הרהיצה מהארי"ה וי"ל: לשם יהודי וכו'.

מדר ברי ספר זה משמע שהרה"ק רבי מרדכי מפשערתאביל לימד את 'סדר הנטילה במקום מקוה' הוה בשם מחן הכעש"ט, שכסר את 'סדר הנטילה במקום מקוה' משמו של הארי"ה הק"ן.

הקטעים שנתווספו בספר חסד לאברהם בנוסח 'סדר הנטילה במקום מקוה', למח שהובא בצוואת הריב"ש, וקטע נוסף מספר כעש"ט על התורה בשם ספר הנהגות ישרות.

בספר חסד לאברהם נחוספה על מה שמצינו בצוואת הריב"ש, הפילה נוספת שיש לאומרה אחר רהיצת ידיו. וי"ל: ואחר כך יאמר 'והיה הנשאר בציון והגוהר בירושלים קדוש יאמר לו', כל הכתוב לחיים בירושלים, 'אם רחץ אדני את צוואת בנות ציון ואת דמי ירושלים ידיר מקרבך ברוח משפט וברוח בער' (ישעי' ד ג-ה). ואחר כך יאמר זה אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם משרתין ומי משרד אתכם איכם שבשמים, שנאמר (יחזקאל לו כה) 'ורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיהם

עץ חיים <באבוב> - יז: קובץ {55} {5} עמוד מס: 282 הודפס עיני אוצר הר

עץ חיים <באבוב> - יז: קובץ {55} {5} עמוד מס: 283 הודפס עיני אוצר הר

ומכל גילולים אשר אתכם', ואומר (ירמיה יז יג) 'מקוה ישראל ה', מה מקוה משרד את המבאים אף הקדוש ברוך הוא משרד את ישראל (יומא פה ע"ב). ולא ברור אם קטע זה הוא הוספת של המגיד מפשערתאביל בעצמו או שגם את הקטע הזה מסר המגיד מפשערתאביל בשם מחן הכעש"ט משמו של הארי"ה הק"ן.

חוסר בדידות זה נפגש בספר מנחת חוב להרה"ק הרבי ר' זושא מהאניפולי (נפטר ב' שטת תק"ס) שיצא לאור בשנת תרס"ב. בספר זה אחרי שהעתיק את ה'הג"ל הוסף

בשם ספר קטן שנקרא 'הנהגות ישרות': "כך צוה הרב ממשרטאביל וצל"ה שיאמר אחר ידי רצון שנכתב לעיל זו המומרא מנמרא (וכינת דף ט"ו ע"א) עם פירוש רש"י וי"ל: אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל הנפגש ונופל ידיו ומניח תפלין וקורא קריאת ששע ומתפלל מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזהב והקריב עליו קרבן דבתיב (תהלים כו ו) 'ארחץ בגיקון כפי' אמר ליה רבא לא סבר לה מר כאילו מכל דכתיב 'ארחץ בגיקון ולא כתיב 'ארחץ כפי', ופירש רש"י דכתיב 'ארחץ בגיקון', משמע ארחץ כל הגוף ולא כתיב 'ארחץ כפי', לדרשה אלא לומר שמעלה עליו שבר הרהיצת כפיו כאילו מכל כל גופו, עכ"ל. ומשמע מרביו שהקטע הקודם שהובא מספר חסד לאברהם שהובאה בו החפילה ודוה הנשאר בציון והגוהר בירושלים וכו' מקוהו בכעש"ט בשם הארי"ה הק"ן.

יש לציין שהקטע האחרון של הנוסח שיש לאומרו קודם נטילת הידים, שהובא בספר מנחת חוב ובספר כעש"ט על התורה בשם ספר הנהגות ישרות בשם המגיד כפי, לדרשה אלא לומר שמעלה עליו שבר הרהיצת כפיו כאילו מכל כל גופו, עכ"ל. ומשמע מרביו שהקטע הקודם שהובא מספר חסד לאברהם שהובאה בו החפילה ודוה הנשאר בציון והגוהר בירושלים וכו' מקוהו בכעש"ט בשם הארי"ה הק"ן.

נוסח 'סדר הנטילה במקום מקוה' בספר יושר דברי אמת בשם הכעש"ט כלכר

נוסח נוסף של 'סדר הנטילה במקום מקוה' מצינו בספר יושר דברי אמת, שדפס בשנת תרס"ה. הספר יושר דברי אמת נכתב ע"י הרה"ק רבי משולם פייבוש מובארין, מהלמדיו הגדולים של הרה"ק המגיד ממעריש. רבי משולם פייבוש נפטר בב' כסלו שנת תקנ"ב. הספר הועתק מכתב יד ע"י נין המהר"ר רבי שמשון הלר מקאלאמייא ורבי שמואל זיוויל כהנא. בספר הובאו שני קונטרסים מכתב יד המהר"ר, הקונטרס הראשון החל לדברת בעיר זביריא בשנת י"ט סיון תקל"ו, ונראה שאף הקונטרס השני נכתב באותו האריך או בסמוך לו. 'סדר הנטילה במקום מקוה' המדובר של נטילת ידים במקום מקוה הונא בקונטרס השני אות י', בשם מחן הכעל שם טוב, ושם לא הוזכר כלל שהוא מהארי"ה הק"ן.

אך ברור שקטע זה אינו מדברי רבי משולם מובארין שהרי הקונטרסים הללו שהובאו ביושר דברי אמת הודפסו פעמים רבות קודם לכן, בספרים שונים וליקוטים יקרים' שהופיע כבר בשנת תקנ"ב ותקנ"ו ובספר דרך אמת [בתוך ספר דרכי צדק שהודפס בתקנ"ז], ולא הובא בו קטע זה של נטילה במקום מקוה. גם מהמשך דברי רבי הרה"ק מובארין שכתב שיש לאמור ולחזור על הכוונה הזו עם איזה חבר טוב כמה פעמים עד שידירה שגור בלבו שיוכל לזכור בנקל, ברור שהוא מדבר רק כל כוונת המקוה, ולא בעניני נטילה במקום מקוה,

תפילין

ארון הקודש

וּכְתָב שם עוד בספר הנגזרות ישירות וזה לשונו איש אחד ירא שמים מרסרים למשמעתו אשר שמע מפה קדשו של הרב המגיד זצלה"ה שהשיב לאיש אחד שהתנגל לפניו שאין לו מקור. וגזר שיעשה סדר הרהיצה עם יהודי רצון שיאמר כמבואר, ובענין הבורנות מסדר הנטילה לא הזכיר לו, ונראין דברי האיש עכ"ל. וסיים שם 'אמר המאסף הנה היתקתני בזה כל סדר הנטילה משלישה ספרים הנ"ל המעניין יראה כי רבו בהם המעוותים והקמשינוים כמקומם, ואנכי בעזרת ה' יתברך הקנתי הכל כראוי וכנכון'.

נוסח זה כאמור הוכא גם בספר הכעל שם מוב על התורה פרשת יתרו אות כ'. ספר זה שנדפס בשנת תרצ"ח, סודר גם הוא ע"י 'המלקט', רבי נתן נטע הכהן דונער מקאבלעלי, והמעתיק והמסדר, רבי שמעון מנחם מענדל וואזניק מגאווורששוב, המול"ם של ספר מנורת זהב.

יש להעיר שהמול"ם של מנרת זהב שכתבו שהדברים שהביא מספר 'חסד לאברהם', הם ממכתב קודש של הרד"ק המגיד ממשערטאנאביל, לא דייקו בדבריהם, שדרי בספר 'חסד לאברהם', לא הוכאו הדברים בשם מכתב של הרד"ק המגיד ממשערטאנאביל אלא רק כשמעיה אצור התכבית

מפיו, ונראה שלא היה מכתב או כתב יד לפני המול"ם של חסד לאברהם.
כספר ליקוטי צבי החדש כתב שהמייסד של 'סדר הנטילה במקום מקוה' הזה היה הא"י הק', ומוין הכעש"ט תיקן את הלשון

בשנת תרכ"ו יצא לאור בוישאמיר ע"י ר' יוסף הורדאצקי הספר ליקוטי צבי כל בו ועובדות הקרבנות החדש והשלם, בספר מובאים מלבד דברי בעל הליקוטי צבי, תפילות ובקשות שונות, ובין השאר נכתב שם בעמ' 20 "אמידה במקום מקוה: מי שאין לו מקוה או אנוס ואינו יכול לשבול את עצמו במקוה, ירחין ידיו ואמר זה קודם הרהיצה מהאריז"ל, ותיקון הלשון הריב"ש: לשם יתור וכו' אחר כך ירחין ידיו ויכיון באוזניות שם ע"ב, כל אות ואת על כ' ידיו כזה (ייד י"ד י"ד י"ד י"ד) ותחילה יערה מים על יד ימין וכו'. וזה נוסף מהדמכ"ן המגיד ממשערטאנאביל זצלה"ה: אחר כך יאמר וכו'.

ונראה שלהמול" של הליקוטי צבי ר' יוסף הורדאצקי רצה לפתור את החוסר הבהירות בשאלה היה ברור מי תיקן את 'סדר הנטילה במקום מקוה' הזה, הכעש"ט או הארי", ולכן כתב את מה שהסתבר לו מתוך צוואת הריב"ש, שהארי" ז"ל הוא המייסד של 'סדר הנטילה במקום מקוה', והכעש"ט תיקן את הלשון.

לסיכום בספרי החסידות הנ"ל מיוחס 'סדר הנטילה במקום מקוה' הזה להארי" הק' או למוין הכעש"ט או לשניהם יחד, ובנוסף לכך הוכנאה תוספת לנוסח התיקון בשם הרד"ק המגיד ממשערטאנאביל.

מקור הראשון בספרי חסידות שכתב בספרו שסדר הנטילה במקום מקוה' הוא מהכעש"ט

בכפ הספרים שהוכתבו, מובא 'סדר נטילה במקום מקוה' ע"י המול"ם המדפיסים, ולא מצינו שם אף אחד מגדולי האדמו"רים שמעיד שאכן סדר זה הוא ממין הכעש"ט

^[1] תוספת ברזולוציות מסך - להדפסה איכותנית הדפס ישירות מן התכנה

עץ חיים <באבוב> - יז : קובץ {55} עמוד מס : 285 הודפס ע"יי אוצר הר

ואין ספק ש'סדר נטילה במקום מקוה' זה הועתק ע"י המוציאים לאור של הספר שהדפיסוהו כאמור כ100 שנים אחר פטירת הרד"ק מובארין, ואינו מדברי הרד"ק זצ"ל.

אצור התכבית

ראיה מוכרחה לכך שהדברים אינם ממהרה"ק מובארין, הוכאה לנו ע"י רבי אהרן ב"ר יוסף רייזמאן מקרית בעלזא בירושלים, שהוציא מהדש בשנת תשס"ד [אח"כ שוב בשנת תשס"ן] את הספר יושר דברי אמת השלם. המול" הנ"ל ביק וחקר, ומצא שבהלק מבהספרים שיצאו לאור בשנת תרס"ה נתוסף בסוף הספר 'לוח מעיוות' ונכתב שם שאף שכתף הספר הוכא 'סדר הרהיצה במקום מקוה', ומשמע שגם הוא הועתק מכתב יד המחבר הרד"ק מובארין, אין זה נכון ו'סדר הרהיצה שהוא במקום מקוה לא נמצא בכתבים'.

כאמור בדברי המדפיסים הללו של הווישר דברי אמת בשנת תרס"ה נכתב 'יסוד נטילה במקום מקוה' זה נתקן ע"י מוין הכעש"ט ולא הוזכר הארי" הק' בדבריו כלל. וז"ל 'סדר הרהיצה שהיא במקום מקוה למי שהוא אנוס מהחילה יסוד וירחין מקומות המטונפות, ואחר כך יאמר זה גם זה הוא מדבעל שם מוב ז"ל. לשם יתור וכו'. בנוסח המוכא שם הוכא הנוסח שהוצא בצוואת הריב"ש הנ"ל, והוכאו בו גם שני יהודי רצון שהוכאו בספר חסד לאברהם לומר לפני הנטילה, אך לא הוכאו החפילות שיש לומר אחר הנטילה.

דעת המול" של ספר מנרת זהב לרבי זושא מהאניפולי, שהכעש"ט תיקן את 'סדר הנטילה במקום מקוה'

בספר מנורת זהב להרד"ק תרכ"ו' זושא מהאניפולי שיצא כאמור לאור בשנת תרס"ב ע"י רבי נתן נטע הכהן דונר אב"ד קאלביעל, ונעזר בדרכ שמעון מנחם מענדל וואזניק מגאווורששוב, הוכא 'סדר נטילה במקום מקוה' זה ע"י המול"ם הנ"ל, וז"ל בתחילת פרשת מצורע: וכי יסדר הוב מוזהב וגו' ורחין בשורן במים חיים ומהר. אמר המאסף לגודל נתיצות ענין המהרה והקדושה שעל ידי מבילת המקוה אמרתי להעתיק כאן קצת ממה שמצאתי מענין זה בספרים הקדושים, אחר כך מובאים העתקות מכתה ספרים בחשיבות ענין מקוה.

ואח"כ כחוב ועיין בסוף ספר צוואת הריב"ש מי שאין לו מקוה או אנוס ואינו יכול לשבול במקוה ירחין ידיו ואמר זה קודם הרהיצה בן כתב הארי" ז"ל: וכו'. וכו'.

עד כאן נדפס בספר צוואת הריב"ש. ויש שם הרבה שיבושים ואנכי תיקנתי בעזרת השם הכל על פי מה שנדפס בספר חסד לאברהם (מהדב הקדוש והנורא מהר"ד אברהם המלאך זצלה"ה) במכתב קודש שנדפס בראש הספר על שם הרב המגיד רב דעמיה מדברנא ראומתיה אור צח ומצוהצח קדוש ה' מוה"ר מרדכי מגיד מיישרים דק"ק ממשערטאנאביל זללה"ה אשר מים חיים אלה ממקום קדוש יהלכו מהבעל שם טוב זצלה"ה. ומסיים שם במכתב הנ"ל מה שחסר בצוואת הריב"ש זל"ל: ובכך ידי רצון וכו' . עד כאן נדפס בראש ספר חסד לאברהם על התורה. ובספר הנגזרות ישירות נדפס כל ענין זה והוסף אחר כך, וז"ל צוה הרב ממשערטאנאביל זצלה"ה שיאמר אחר ידי רצון הנכתב לעיל בהמיטרא מגמרא ברכות (דף ט"ו ע"א) עם פירוש רש"י: אמר רבי חייא בר אבא וכו' וכו'.

^[2] תוספת ברזולוציות מסך - להדפסה איכותנית הדפס ישירות מן התכנה

עץ חיים <באבוב> - יז : קובץ {55} עמוד מס : 284 הודפס ע"יי אוצר הר

אצטריסעפֿט

בסוף דבריי שולא אותנו דבריי יצחק לספר נוסף שהביא את 'סדר הנפילה במקום מקוה' הוה, וז"ל: "ועיין בספר שבתי הארי" בסופו גם כן הקנה למי שצריך למקוה ואינו יכול לילך". אמנם המעיין ברוב רובם של מהדורות שבתי הארי", ויוכת שסדר זה לא הובא שם, ורק בהוצאה מאוחרת אחת שיצאה בשנת הרכ"ט ע"י הרב בעריש לוריא מלובק, הובא 'סדר הנפילה במקום מקוה' הוה, למי שאינו יכול לטבול בשם הארי", ולא הזכיר שם כלל מין הבעש"ט או כל רב אחר. וז"ל שם "מי שאין לו מקוה ואינו יכול לטבול במקוה ירחץ ידיו ואמר זה קודם הרהיצה, כן כתב הארי" ז"ל. אמנם מקור זה אינו מוסכם ואין מכך שום ראיה שאכן מקור 'סדר הנפילה במקום מקוה' הוה בארי", כיון שבאמור באף אחת ממהדורות שבתי הארי"^{הערה}דקדומות למדורה זו לא הופיע 'סדר הנפילה במקום מקוה' הוה. וגם מנוסח הפתיחה דבריו של שבתי הארי" נראה שהעתיק דבריו מספר צורות הריב"ש או מאחד הספרים החסידיים הנ"ל.

סמל

ספרי המקובלים והפוסקים הספרדים שהביאו את 'סדר הנפילה במקום מקוה' הנ"ל אף בספרי הפוסקים המקובלים הספר הובא תיקון זה, ומהם אמת ליעקב [ניניו], דרך ישר, שמן ששון, ימצא חיים לרבי חיים פלאג', הבן איש חי, והבן החיים. ואף בספרים הללו מציינו שיש מנהג שיחסרוהו לארי". אך בעוד שהפוסקים החסידיים מעלימים ביוזעין או שלא ביוזעין את המקור הראשון של 'סדר הנפילה במקום מקוה' הוה, בספרי רבותינו הספרדים נחשף המקור הראשון.

הנוסח והתוספת שהובאו בספר אמת ליעקב (ניניו), שנגלה מה הוא מקור 'סדר הנפילה הספרדי שמשמש במקור לספרים הבאים אחריו הוא הספר אמת ליעקב לרבי יעקב שאלהארי ניניו, שהי בארץ ישראל לפני כ־150 שנה".

הספר הספרדי שמשמש במקור לספרים הבאים אחריו הוא הספר אמת ליעקב לרבי יעקב שאלהארי ניניו, שהי בארץ ישראל לפני כ־150 שנה".

בסוף הספר 'אמת ליעקב', שהודפס בליווארנא בשנים הר"ג-תר"ד, הובא קונטרס שפת אמת, ובהקדמת המחבר לקונטרס, נכתב: אמר הכותב ראיתי לחבר הקונטרס הנחמד הוה שפת אמת יוש בו ס"ח שו"ת ופירושה כמנין חיי"ם כי חיים הם למצואים מקור מים חיים, והם על ענין הכוונות והפילות של חול ושל שבתות וימים טובים וימים נוראים לדעת סדר כוונות האמיתיות לעבוד את ה' עבודה שלמה על פי סדר שסדר מורינו הרב החסיד המקובל האלוף רב שר שלום שרעבי זצוק"ל ורובם ככולם הם מכתבי הקדש של רבני גאוני חסידו עליון שלמה, וכתב כתבתי בפנים ששם הטוב דבר בשם אומרו. ומיעוטו הוא מכני הדל והצעיר ממה שמצאה ידי יד כרה אשר חנן אלוה"ם את עבדו לפי קוצר שכל והשגתי.

ובסוף הקונטרס הנה הבאתי עשרה תיקונים תיקוני הנפש והיקוני הגוף שתיקן מורינו הרב החסיד ז"ל העזר לעיל, ועוד ג' תיקונים מגורי הארי" ז"ל, סך הכל הם י"ג

ח. נולד בירושלים בשנת תק"ס, ונפטר בטבריה בשנת תרי"ט בערך.

^[1] הדפסה ברזולוציות מסך - להדפסה איכותנית הדפס ישירות מן התבנית

עץ חיים <באבוב> - יז : קובץ {5} 287 עמוד מס : 287 הודפס עיני אוצר הר

עץ חיים

או מהארי"ק. האדמו"ר הראשון שמיחס בספר שכתב בעצמו את הסדר הוה למין הבעש"ט הוה הנה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמנא . וכך כתב בספרו שלחן השדר סי' פ"ח סעיף ב', "בעל קרי אסור בכל דבר קדושה וזו מהקמת עזרה, אבל מצוה לטבול ולוהר שלא יאמר דבר קדושה בעוד שומעו עליו אם לא מאונס ודוחק גדול, כך פסק מרן הארי". ומין הבעש"ט הוהי מאז אף כאונס ודוחק שישבול בהכרח פעם אחת. ואם הוא במקום שלא נמצא מקוה באין פנים תיקן מרן הריב"ש זללה"ה רדצה לרחוץ עשרים הרהיצות ברילוג ולכוין בכל אות בסדרן יו"ד ה"י וי"ו ה"י שני פעמים ואה"כ ירחץ עשר פעם על ימין ויכוין יו"ד ה"י וי"ו ה"י וכן על שמאל", עכ"ל. מענין ששם הוא כתב שסדר זה תוקן ע"י הבעש"ט, ולא הזכיר כלל את הארי", ודבריו שווים בזה למה שכתב המו"ל של מנחת וזה שמקור סדר זה מהבעש"ט בלבד.

אחרת מדרה"ק ר"ש מעירסלאב להאמין בתועלתו של סדר הנפילה במקום מקוה **אזרח** המורה בענין זה מצינו בספר אילה שלחה שהביא בשם רבי שמעון עירסלאב ומכנו שכתב "ישמעתי מפי חסיד אחד שאמר לי בשם אבי הקדוש ולד"ה שאמר לו בזה הלשון 'אל הלך במקוואות (כי הוא היה גבר הלש) ותתנגד ברהיצת ידים הנ"ל, ואם אינך מאמין בזה אין אהה יוצא ממידת אפקורסות! ולפי הנ"ל יובן, עכ"ל.

דעה מיוחדת - מחבר 'סדר הנפילה במקום מקוה' הוא הרה"ק ר"ש מניקלשבורג, והירושים נוספים

בספר דברי יצחק (שנת תרס"י) מהג"ר יצחק אייזיק אב"ד דק"ק סוואליווע וראב"ד דק"ק מונקאטש עמ' ל"ג בהוספות מנן המחבר [הרב יוסף ווייס] אות א'. נכתב כך: "מצאתי כתוב על ספר הקדוש של כ"ק אאמו"ר זצ"ל. וז"ל שמעתי בשם הרב הקדוש מורינו הרב צבי הירש מוידשישוב זי"ע שאמר בשם הקדוש עליון מורינו הרב שמעלקא זצוק"ל אבד"ק ניקלשבורג מי שנצטרך לילך למקוה ואין לו מקוה או שהוא אנוס ואינו יכול לילך למקוה יטול ידיו ארבעים פעמים בסיווגין ויכוין בכל פעם אות אחד משם ע"ב ד' פעמים. והכוונה תהיה על דרך זה דרדיו בעשרים נפילות ראשונות יכוין בנפילה ראשונה א' ובנפילה שניה על יד השנית גם כן א' וכן על דרך זה ד' ד' ה' א' א' ד' א' א' ד' א' א' ובעשרים נפילות אחרונות יכוין בסדרן על דרך זה ד' ימין א' ד' שמאל ד' י' ימין ד' וכן עד דרך זה ה"י וי"ו ה"י וי"ו ה"י ויעלה לו כאלו מכל במקוה של ארבעים סאה.

ויש כאן כמה שינויים: א'. 'סדר הנפילה במקום מקוה' מיוחס להרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג. ב. בסדר זה כתוב שאת העשרים הנפילות האחרונות, יש לטול לסיווגין על יד ימין ד' על יד שמאל, וכך פעמיים, בשונה מההוספות שהובאו לעיל ששם נאמר שיש לטול את העשרים האחרונות ברצף, החילה עשר על ימין, כפי סדר אותיות שם ה' כנ"ל, ואה"כ עשר על יד השמאל. ג. הובא בו רק סדר הנפילה וכוונת שם הו"ה, והושמט נוסח התפילה שיש לומר קודם הנפילה ואחריה[שהובא בכל הספרים.

^[2] הדפסה ברזולוציות מסך - להדפסה איכותנית הדפס ישירות מן התבנית

עץ חיים <באבוב> - יז : קובץ {5} 286 עמוד מס : 286 הודפס עיני אוצר הר

'סדר הנשילה במקום מקוה' זה וכולללן, קודם לכל הספרים החסידיים הנ"ל, וקודם לפירסומו של הכעש"ט ותורתו. ספר זה שלא ידוע שם מחברו נמצא בפולמוס גדול ורבים פיקפקו בו.

כידור ש'סדר הנשילה במקום מקוה' הוא נתקן ע"י החמ"י שנתון במחלוקת גדולה

1808

אחרוני ^{אוצר תוכנית}כידור מעמיק ויסודי אין ספק ש'סדר הנשילה במקום מקוה' הוא לא נתיישר ע"י האו"י, הק', שדרי, נמצאים בידינו היום כתבי רבי חיים ויטאל בכתב יד וברפוס, ובשום אחר מספדיו, לא מצינו את 'סדר הנשילה במקום מקוה' הזה. ומאידך הוכחנו שמקור 'סדר הנשילה במקום מקוה' בספר חמ"י שיצא לאור לראשונה בין השנים תצ"א-תצ"ג, והוא הראשון שהביא את 'סדר הנשילה במקום מקוה' זה וכולללן, קודם לכל הספרים החסידיים הנ"ל, וקודם לפירסומו של מין הכעש"ט ותורתו. ספר זה שלא ידוע שם מחברו נמצא בפולמוס גדול ורבים פיקפקו בו.

המעיות ^{אוצר תוכנית}שנעקבותיה ייחסו את 'סדר הנשילה במקום מקוה' לראו"י, הק' נוצרה עקב כך בצעדים. שנכתב בהם לדבריו 'קובלתי ממורי', ובפעות חשבו שמדובר בראו"י, הק', ואין זה נכון כאשר יבואר להלן. למסקנא זו הגיעו גם שני ראשי ישיבות המקובלים בירושלים, ביאשם הגאון רבי יעקב משה הלל ראש ישיבת המקובלים אהבת שלום, ומשנתו הגאון רבי עזרא מנצור ראש ישיבת ברכי נפשי. בנוסף גם הרה"צ רבי אביש ציינירש שדוציא לאור ספרים רבים בחורת הקבלה, וביניהם את ספר הוצאת הריב"ש, שהורה לדברים [אף שהם מותרים את מה שהודפס בספרו הנ"ל].

בתהילת ^{אוצר תוכנית}דבריו מבאי החמ"י את השיבוט המבילה במקוה, ואה"כ כתב: "ואשרי אנשי יעשה את מירי ערב שבת בשבתו לשדר עצמו ולקנות קדושת שבת ונשמה

יחידה כי קדושת שבת רמה היא מאד וכולי. האי ואולי ישיירה עליו רוח הקדוש, ובהחסר חס ושלום היקון זה אין היקון כלל ואין הקדושה מוצאה מקום לנוח, כמבואר למעלה".

י. וראה במה שכתב החיד"א בספריו שם הגדולים (מעיבת גדולים מעיבת ח' את כ"א) שכתב "ואני העניתי ראיתי בארץ מצרים השמונה שערם מכתב יד מדרחיו עצמו וכו'". ובקדמת הספר ימצא חיים מחדורית מוסדות ברכי נפש בראשות הרה"ג רבי עזרא מנצור כתב בהערה נ"ט שנראה שגם כאן כוונת החמ"י לכתבי מדרחיו, ואף שלא מצאנו בכתיבו ידועים חיים את ההיקון הזה, צ"ל דהעתיק החמ"י לא מכתבי מדרחיו עצמו אלא ממי ששען שדעתיו מודם. ואח"כ הביא שם חמ"י חז"ב דף קכ"ב ע"כ שכתב "דע כי ביהודתי במצרים ראיתי במכתבי הקדוש מוריש הרב חיים וויטאל וכו'". וא"כ הוא עצמו ראה את כתבי מדרחיו והיה היקון זה אינו לפנינו, ומסקנתו שם שמי"מ נאמנים דבריו שכן כתב מדרחיו, וכמו שמצינו טעולות ודברים נוספים בשם מדרחיו שביבא דפתי עץ חיים, ואינם בכתבי מדרחיו שלפנינו. ואעפ"כ נאמנים דבריו, והיה כפאן. אך עיין שם בקדמת ימצא חיים שבסוף דבריו שם בעמ' קס"א-קס"ב כתב שאכן היקון זה אינו מראו"י, ומקורו הראשון בספר חמ"י, עי"ש.

^[1] הדפסה ברוזולוצית מסד - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

עץ חיים <באבוב> - י': קובץ {5} {55} עמוד מס: 289 הודפס ע"יי אוצר הר

^[2] הדפסה ברוזולוצית מסד - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

עץ חיים <באבוב> - י': קובץ {5} {55} עמוד מס: 288 הודפס ע"יי אוצר הר

תיקונים כנגד י"ג תיקונים עילאין אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ח"י עולם הזה וחי עולם הבא, כאשר עיניך תחזינה מישרים.

זקן ראיתי שמו שפת אמת שם רמ"ז כי נוסריקון שפ"ת הוא שאלות פירושים ת'יקונים, וה"ן מספר כי שפ"ת עולה בגימטריא במשפר שאלות"ל עם ז 'אותיותיו.

בפתחתי שזכות הרבנים הקדושים האלו שהוצאתי לאור הורחם יגן עלי והם יתפללו בעדי למען יהיה אלוהי"ם עמדי וישמירי בדרך הזה אשר אבי הולך ונתן לי לחם לאכול ובגר לבלוש ושכתי בשלום אל בית אבי שלם ככל לעבוד את קוני עבודת הקדוש על התורה ועל העבודה יומם ולילה, אמן בן יהי רצון.

וה"ל האמת ליעקב בקונטרס שפת אמת, תיקון ו':

תיקון המבילה - א"ה ראיתי לכתוב כאן תיקון זה כיון דשייך לתיקון הקר', והגם שכבר ניפסח בספר ח"י [חמדת ימים] מ"מ כתבתי אותה כדי שהיא נמצאת כיד כל אדם, דכבר ידוע כי עיני המבילה הוא דבר גדול להשגת ההכמה, ועוד בה משום חידוש שנתהדרשה בו כאשר עיניך תחזינה מישרים.

וז"ל 'בכתבי הקודש וכו' [כאן העתיק מספר חמ"י, שהבאנו דבריו לקמן] עד 'ולא כתוב ארדיון'

כאן הפסיק האמת ליעקב להעתיק מהחמ"י, והוסיף קטע קמן:

ואני שמעתי מנבוא רבא אחד מרבינו עידנו עיר הקודש מבריה ה"ו מעלת הרב המופלא כמורה"ר יאודה נחמד נר"ו יאיר לער"ג, שהביא סמך נאה מן התורה הנשגלת דיים עולה במקום מקוה, והוא מזה שאמר הפסוק בפרשת מצורע במבילת הוב וכל אשר יגע בן הוב וידיו לא שוטף בים וכו', ופירש רש"י ז"ל וידיו לא שוטף במים בעוד שלא טבל מטומאתו וכו'. ומה שהוציא הכתוב מבילת גופו של זכ כלשון שטיפת דיים ללמדך וכו'. הרי בהדיא אסמכתא מן התורה הנשגלת דיים עולה במקום מקוה דאפקיה רחמנא לשבילה כלשון נשילת דיים ללמדינו הנשגל דיים עולה במקום מקוה, ומכאן יצא לו לרבינו ז"ל תיקון זה של המבילה, אלו דבריו נר"ו, ושפתים ישק, ודבריו פי חכם הן.

אחרי קטע זה ממושיך האמת ליעקב בהעתיקת התיקון שהובא בספר חמ"י: לשם יחוד וכו' וכו'. וראה לקמן שהבאנו את כל אריכות הדברים מספר חמ"י, שהוא המקור לוספה של האמת ליעקב.

בספר אמת ליעקב נחשף למעשה לראשונה מקור 'סדר הנשילה במקום מקוה', שדרי כתוב שם בתהילת התיקון "והגם שכבר ניפסח בספר ח"י [חמדת ימים], וכו'". ספר זה חמ"י יצא לאור לראשונה בין השנים תצ"א-תצ"ג, והוא הראשון שהביא את

פ. נפטר בשנת תר"ז, נספר בספר ברכת מיעדיך לחיים ח"א דודש ד' לשבת כלה דף מ"ו בהוצאה החדש של מסודות ברכי נפשי.

ואחר כל זה כתב החמ"י: "ואם אי אפשר לו בשבילה ישתדל להשיל עליו מ' קבין, ואפילו פושרין. ויהי שישפוך עליו מכלי אחד, אף מב' כלים, ואף מג' קיבין, אך לא יותר מג'. ויהי שקורם שובלה שפיכת כלי אחד עליו יהיה שפיכת כלי השני, וקורם שובלה שפיכת כלי השני יהיה שפיכת כלי השלישי".

ואחר כך כתב": "ובכתיב הקורש אשר במצרים מצאתי כתוב ז'ל קבלתי ממורי ז'ל מי ששימש משהו או קרה לו מקרה אשר לא שחרו והוא חולה ולא יעצור כח לשבול יעשה סדר רחיצת ידיו בסדר הזה. יאמר נוסח הפילה זו לפני רחיצתו ומעלין כאילו מכל, וכמוכות שלו מלשון הש"ס בברכות דקאמר ולית ליה למר כאילו מכל אמר ליה אין דכתיב ארחץ ולא כתיב ארחץ עי"ש, וזה תוארה:

לשם יחיד קורשא בריך הוא ושכינתיה ברחילו ורחימו ורחילו ורחימו ליהד שם ב"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מוכרך ה'.

ורדי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שכתב סגולת רחיצת ידי אלה נחשבת לי כאילו מכלתי במקוה מדרה של מ' סאה, ואיהו זוכה להיות מושך מים מן הלבון העליון החתום בזו"ד רבתי דוערה יגדל נא כח ה' חוץ מן עזא ועזאל בני איגרת וללית.

ורדי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שכתב סגולת זאת הרחיצה איהו מהרף עלי מרת הדין והגבורה העולה רי"ו כמספר נקיון למרת רחמי"ם העולה רצ"ט עם הכולל כמספר ארח"ץ. ארח"ץ בנקיון כפי ואסובבה את מוכרך ה'.

ורדי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שכתב סגולת רחיצת זו יהיו נמוחקין הד' בתי דינין הרמוזים בפסוק ויקר"א אלה"ם ליבש"ה אר"ץ, אשר היו למאורות אלהים רידי"ן עם י"ג אותיות וה' אותיות שורשו כמספר ויקר"א עם הכולל, ושם אלהים כ' פשוט, ושם אלהים ג' דידי"ן עם י"ג אותיות והמשה אותיות שורשו כמספר יבש"ה, ושם אלהים ד' דאלפין כמספר אר"ץ. ואיר שם אר"ה עלי במלוי הד"ן שרוא כמנין מוקר"ה ועלה לפניך כאילו מכלתי במקום מדרה של מ' סאה.

ובכן יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שכשם שאני ממדר עצמי מלמטה כן המדר נשמתי למעלה בנדר דינור בשם ה' צור עלומים, ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה דינו בוננו, וכו', ע"כ.

ואחר כך ירחץ בנקיון כפיו ויכוין באותיות שם ע"כ כזה יוד יה ויו כל אות ואות על ב' דיני, ותחילה יערה מים על די ימין ויכוין באות י' פשוטה, ויערה על די שמאל ויכוין גם כן באות י' פשוטה, ואחר כך יחזור ויערה על די ימין ויכוין באות וא"ו של מלוי הוי"ו, ויערה על די שמאל ויכוין גם כן בוא"ו הנזכר, ויחזור ויערה על די ימין

א. נעשו כמה שנויים מיתריים נוחצים ע"פ ספר אמת ליעקב לרבי יעקב ניניו שהעתיק את דברי החפזת ימים, וכללהו.

עץ חיים >באבוב> - י: קובץ {5} 55 עמוד מס: 290 הדפס עיני אוצר הר

עץ חיים >באבוב> - י: קובץ {5} 55 עמוד מס: 291 הדפס עיני אוצר הר

ויכוין בדל"ת של מלוי הוי"ו, ויערה ביד שמאל ויכוין גם כן בדל"ת דמלוי הוי"ו, וכן על זה הסדר שאר האותיות. ונמצא מערה על כל די י' פעמים.

ואחר כך ישוב כבראשונה ויערה על די ימין י' פעמים רצופים זו אחר זו, ויכוין ה' אותיות הנזכרות בכל אות אחת פעם אחת, י' פשוטה פעם שני וא"ו דמלוי הוי"ו פעם ג' דל"ת דמלוי הוי"ו ושאר האותיות על זה הסדר, ועל זה הדרך ביד שמאל [יערה מים י' פעמים רצופים, ויכוין כונכר סך הכל מ' נמשלות עד מ' סא"ל]. עכ"ל.

וממשיך החמ"י: "ואצל עין חוגל כתיבי הרב זלה"ה בסוף כוננת המבילה לא יסתפק בזה אפס במקום שאי אפשר לו בשום צד לשבול במקוה, אכן מי שאפשר לו לשבול וימחקר עצמו על זה שועה הוא מדרך השכל דלא ראי זה כראי זה כי המבילה של מ' סאה היא מן התורה וסודם רם וגשא כאשר מבואר בכתבי רבינו הקדוש זלה"ה אך ורק לעתות בצורת מדור דים יוסיף אומץ בסדר הנ"ל ויעלה לו לשבילה כי ה' יראה ללבב וכל אדם אינו חייב אלא כשיעורו.

הנה נא ערכתי משפט מעשה המבילה ליראי ה' ולחושבי שמו כמנהג הנהוג בארץ ישראל עוד היום שמוכלים בכל ערב שבת. וערכתי לפני כל איש כאשר יוכלו שאת איש ואיש לפי השכלו.

ואולם האיש אשר הריחו בסוד ה' ותעלמותו חכמה סוכר הדים ויגן מסור תחנוניה יכין לבו לכיון בונתיה באשלמות בסוד ז' יודין שבשורש ז' שמות וכו'.

זכר כתב הגאון רבי יעקב הלל בחוברת אליבא הולכתא שיצאת לאור ע"י חברת ארבת שלום בגליון י': אחר מסקנתו שסדר זה מקורו בחמ"י - "הגם שמועתק סדר חיקון זה בספרי גדולי החסידות גם כן עיין בספר בעל שם טוב על התורה פרשת יתרו אות כ' ובספר חסד לאברהם למחר"א המלאך ז"ל עמוד ק"ן ובספר צוואת הדיב"ש אות קמ"ד, ובספר שלחן השחר מקאמרנא סימן פ"ה, ולפעמים יחסדו לדאר"י ז"ל, ולפעמים להבעל שם טוב, הרי כל מעיני ישר יראה שהבאו חיקון זה עם סדר הנשילות וכוונות השמות והבקשה אות כאות כפי שנדרשו בספר חמ"י, ואם כן אל נוכל לסמוך על חיקון זה לומר שייסודו קדושי עליון, כיון שמונח הבקשה הרי ניכרת היטב חותמו ושבעו של בעל ספר חמ"י, וללא ספק מספר חמ"י יצא עתק, ולא נוכל ממילא לסמוך על עדויות הנ"ל שהיא"י חיקנו, דהרי הבקשה ודאי אינו נוסח האר"י אלא נוסחת החמ"י, ותו לא מיד"י עכ"ל.

הספר הספרי הראשון שהעתיק את 'סדר הנשילה במקום מקוה' מספר חמ"י **הספר** אמת ליעקב אינו הספר הראשון שהעתיק את סדר הנשילה במקום מקוה מספר חמ"י. ונראה שהראשון שהביא את 'סדר הנשילה במקום מקוה' הזה הוא הספר דרך ישרה שנדרש בשנת תקמ"ה-תקמ"ו, לרבי ראובן בן אברהם מירושלים, עם הסכמות

י. הוספה זו שבסוגריים נרחספה ע"פ ספר אמת ליעקב הנ"ל.
י. תצ"ה-תכנ"ז.

הוספה זו שבסוגריים נרחספה ע"פ ספר אמת ליעקב הנ"ל.

הוספה ברוזולוצית מסד - להוספה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

עמוד 129

עושה בכל יום שני מיני נפילה ידים, האחת היא ראשונה בשרהית בעת שיעור משנתו קודם התפילה והשנית היא אחר תפילה קודם סעודתו, וסדר נפילת שחרית הוא צריך לעלות פעם על די ימין ופעם על די שמאל והווי חליצה עד שלש פעמים, אך סדר נפילת ידים בסעודה הוא ג' פעמים רצופים על ימין וג' פעמים רצופים על שמאל, וכן כאן עושה הראשונים יעשה כסדר נפילה הראשונה דשרהית ועשרה האחרונים יעשה כסדר נפילה השנית של סעודה והשתא לא יתחלף אצלו הסדר כאשר זכור היסודן הזה^[דרושה הבהרה].

דבר נוסף מחדש הבן איש חי, שדרוצה בכך, יכול במקום סדר של ארבעים נפילות במקום מקוה, לעשות ארבעים נפילות של ידיו בבאר מים חיים, וזה לשונו: "ואין בזה פקפוק דנפילה ונפילה חרה היא, ואדרבה י"ל לעיין זה נפילת הידים עדיפא מנפילה וכפרט בבאר מים חיים שהוא מי המוכשר לטהרת הוב כונדע", עכ"ל.

הבן איש חי מוסיף כיאור, שסדר הרוחצה במקום מקוה, מועיל בהשקה במקוה. וז"ל "ודע כי יש מחמירים על הדבר הזה אך יועיל טהרת ידים לכל הגוף, הגם שלא אמרו זה אלא במקום אונם, עכ"ז לא מצינו כיוצא בדבר זה בשום מקום. ואנא עבדא אבורי כי אין זו הימיה כי מצינו כיוצא בזה בענין מדרת המים דסני בהשקה כלל. ומפורש נמי בברייתא במסכת נדה (דף י"ז) גבי שלג דקאמר נטריד מקצתו נטריד כולו, ופירש הריש"א פירוש נטריד מקצתו בהשקה, ע"ש. הרי מצינו ענין דין טהרה בעולם כיוצא בזה דנטריד מקצתו נטריד כולו. ולכן גם כאן במקום אונם השוו זה הנעיל קרי לטהרת השלג הנוכחית, דק"ל נטריד מקצתו בהשקה נטריד כולו, וכן זה נטריד מקצתו שהוא הידים נטריד כולו דבמקום אונם נחשב כאילו גופו של אדם זה הוא כמו מים ושגל דנטריד בהשקה כלבר".

והוסיף על דרך דרשו: "שכל זה יועיל לאונם וזהו חדר לבו על הדבר הזה שקה לו, וחדרת הלב באמת נחשב בה כמים בדכתיב (ביהושע י') "ויטם לבב העם ויהי

למים", וכן אמר הכתוב באיכה "שפכי כמים לבך נבח פני ה'". ועל כן זה שהוא חדר לבו על דבר הזה, שהוא אונם שאינו יכול לקיים נפילת כל גופו במים, או יחשב כל גופו כמו מים דאו נטרידים הם בהשקה כלבר, ודוק היטב".

בסוף דבריו מבא הבן איש חי גומח חדש ומקוצר של התפילה שאחר הנפילה. את התפילה הוו חוקן הבן איש חי לבקשה לה'שאל', לאנשים פשוטים שאינם מבינים בכוונות וידורים, שאמרו אהה בשעת הנפילה, במקום התפילה שהוכתבה בספר אמת ליעקב, וז"ל: "ועל דבר הבקשה הנה שם באמת ליעקב הביא גומח בקשה, אך יש בה קצת אריכות וגם מעט כונות ובראי זה האדם שהוא פשוט לא תעלה בידו לאומרה, על כן יאמר בקשה זו קודם נפילת ידיו. - "לשם יחד קודשא בריך הוא וכו', הריני מוכן ומוזמן להשפיל ידי הוך באר מים חיים עשרה נפילות ליד ימין ועשרה נפילות ליד שמאל בסרגוין, כנגד עשרה אותיות שם הוי"ה במלי יודיין" [יודיין]. ועוד אני מפביל עשרה פעמים רצופים ליד ימין ועשרה פעמים רצופים ליד שמאל כנגד עשרה אותיות שם הוי"ה במלי יודיין" [יודיין] אשר עולה כל זה מספר ארבעים נפילות כנגד ארבעים סאה, כדי לטהר בזה כל גופי שהוא רמ"ח איברים ושם"ה גידים משומאת קרי ומכל מיני טומאת רוחו ויהי רצון

^[1] הדפסה ברוזולוצית מסד - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

עץ חיים <באבוב> - יז : קובץ {5} 55 { עמוד מס : 293 הודפס עיני אוצר הר

גדולי ירושלים המדרי"י אלנאי המדרי"ד פאדרי. ושמ כעמוד ד"ר, העתיק תחילה את מה שהכאנו מספר חק חיים ומספר שבט מוסר בשמו שאם ראה קרי, כשיעור משנתו יטול ידיו ואמר 'רבונו של עולם עשיתי זה בלא כונה וכו', וכשעת נפילה יכוין כאילו מכל במים הכותב ארזח בניקון כפי ויעלה לו כאילו מכל, ואח"ז העתר מספר המ" וכתבי הקודש אשר במצרים וכו'. והעתיק את כל דברי החמ"י שם, ע"ש.

אצור המבטח

ספרי הפוסקים הפסרדיים שהכניאו את סדר הנפילה במקום מקוה הוכא בעקבות ספר אמת ליעקב

סדר הנפילה במקום מקוה הוכא כאמור בעוד ספרי פוסקים ספרידים. ולהלן נביא את צורת הוכחת סדר זו בדברי רבי חיים פלאגי, רבי יוסף חיים היכן איש חי, ורבי חיים סופר הכף הדחיים'.

ספר אמת

בספר ימצא חיים לרבי חיים פלאגי סי' ס"א נאמר כך: "גומח התפילה לפבילת ידים, הוכתבה בספר שפת אמת דף ק"ז ע"ב, וזה לשונו לשם יחד קודשא בריך הוא ושכונתה וכו', כל הגומח המוכא באמת ליעקב. ובסוף ההעתיקה כהוב "וכן הכניא בספר דרך ישרה כיני"ש". רבי חיים פלאגי לא מוזכר כלל שמקור חקון זה בחמ"י. אך הספר דרך ישרה שהוזכר רבי חיים פלאגי כאמור לעיל כתב בפירוש שהוא מעתיק את דבריו מספר המ"י. סדר הרוחצה הוזכר גם בספר שמן ששון לרבי ששון פרסייידאו שנדפס בין השנים הרכ"ט-תרנ"ו, בחלק ג' ב דף צ"ב עמודה ב', שהביא את דברי הספר אמת ליעקב וכתב בפירוש שמקור דבריו בספר המ"י בדכתיב ספר אמת ליעקב עצמו, ובני"ל. והור הרכ חיים פלאגי הוזכר את סדר הנפילה בספרו 'בחדת בחיים' בסדר טהר, ע"ש שהביא את הוספת רבי יהודה נחמד שהוכתבה בספר אמת ליעקב, והוסיף על זה "ולעניות דעתי נראה דזה דיוק קרא במומו כ"ו (פסוק ו') בתהילים, ארזח בניקון כפי, לפי מה שדקדק רש"י בברכות דף מ"ו ע"א (ה"ה דכתיב וארזח) דהוא נפילה דתעלה עלי בניקון כפי, והוא רמז נכון, עכ"ל, וכיון לדברי הרה"ק רבי מרדכי מששענאנביל והשל"ה שהוכתבו לעיל, אף שכנראה לא ראה דבריהם.

והבן איש חי מוזכר את החיקון בשתי מקומות: א. בשו"ת רב פעלים ח"ד סדר ישרים סימן ג', ושם כתב שהחיקן זה שהכניאו בספר אמת ליעקב הוא מכתבי הרבנינו חיים ווישאל ז"ל ולא הוזכר שנעתיק מספר חמדת ימים. ב. בספר כן איש חי פרשת נצבים אות ג'.

בדבריו הבן איש חי בשו"ת רב פעלים שם יש כמה חידושים. בתחילת דבריו הוא גותן סימן שזיכיר מה הוא סדר הארבעים נפילות, וז"ל "ואנא עבדא עשיתי סימן לסדר הנפילה הנוכרת שלא תתחלף סדר עשרה הראשונים בסדר עשרה אחרונים, והוא כי האדם

^[2] בהוצאה החדש של מסדוית ברכי נפשי בעמי י"ב.

^[3] נדפס בתרמ"ד.

^[4] הדפסה ברוזולוצית מסד - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שיהיו השונים לפניך מבילת אלו שאנני מוכן להמביל הדיים שלי תוך כאר מים חיים כאלו מבילתי כל גופי בבאר מים לשהרני מנומאות קרי ומכל מיני טומאה ורוח רעה, וימחה כח המנומאה הנעשה מן הקרי מוחה גמורה מלמעלה ומלמטה, ולב מהור ברא לי אלהים ורוח נכון ואת ארדני בקרבי, ויעלה לפניך כאלו כונתי בכל הכונות הראויות לבית בסדר מבילת דים זאת ארדני בקרבי, ויעלה לפניך כאלו כונתי בכל ויהי גועם ה' וכו'. ויעשה סדר הנזכר במבילת דיו, ואחר שיעשה כל זה או יאמר פסוק "לב מהור ברא לי אלהים ורוח נכון ואת ארדני בקרבי" עשרה פעמים, וכיון ראשי תיבות לב מהור ברא הוא מב"ל, וסופי תיבות אב"ד שבמבילת אבר אחד נהדרים כל איבריך" עכ"ל. ו**הרב** הגאון המקובל רבי יעקב הלל האריך בענין זה בחוברת אליבא דהלכתא שיוצאת לאור ע"י חברת אהבת שלום בגליון י', והוכיח שמקור הדין זה בחמ"י ואינו כלל מהרא"י הקדוש כתב: "ודעו הטב בדברי מרן הרי"ח (רבי יוסף חיים -הבן איש חי) מוב ז"ל בתשובתו ברב פעלים שם, שסמך על הדין זה להיות שחשב שמקור מהרא"י ז"ל. וכיון שלא היה נראה ליה לסמוך על היותו מועתק לראשונה מספר חב"י, לכן התחכם לייחסו לכתבי הרבניו חיים וויטאל ז"ל, ולא הזכיר כלל שמקורו במספר חב"י. ועוד התחכם לשנות נוסח ההפלה במענה שרצה לסדר נוסח פשוט יותר וישור לכל נפש. אבל המבין יבין ^ככונתו באמויות היתה לא לסמוך על נוסחאות החב"י בענייני תיקונים וכוונות וכן קבלו בעל פה מוקני וחכמי בכל, שדמעם שחזר מרן הרי"ח (רבי יוסף חיים -הבן איש חי) מוב ז"ל את ספרו "לשון חכמים" שעיקרו הוא נוסחאות לשם יהוד ובקשות שונות לקיום המצוות ולכבוד הימים המקודשים, היה כדי שלא ישתמשו בתפלות ובקשות שייסדרם בעל ספר חמ"י אשר בהם כמה לשונות מפוקפקים, מלבד מעצמים אחרים שהזכרנו במקומו האחרים בספרנו שו"ת וישת' הים ה"א סימן ב' אות ט' מעמוד ל"ה ואילך ועיי' בספרי שפת הים לכוונות ספירת העומר עמוד קע"ד. ודי כזה לפי שעה. והגלע"ד כתבתי.

ועוד אלך רחל ואגלה סודו של מרן הרי"ח (רבי יוסף חיים - הבן איש חי) מוב ז"ל. כי בספרו בן איש חי פרשת נצבים אות ג' הביא תיקון זה משם ספר אמת לענק, וכתב בתחילת לשונו שזה ויעיל למי שגם אין באפשרותו לשפך עליו תשעה קבין, וכתב שיכולין להיות גם ממים פושרים. וכל לשון זו כמעט מלה במלה נמצאת בספר חב"י לפני שהתקין לשון כתבי הקודש שבמצרים. ויצא לן מזה כל שאבן התקין מרן הרי"ח (רבי יוסף חיים -הבן איש חי) מוב ז"ל כל הענין מספר חב"י בעצמו, כי ענין מים פושרים לא מצאתי כתוב במקום אחר וגם באמת ליעקב לא כתב לשון זו, ובדאי העתיקו מספר חב"י עצמו, והעלים פסיעותיו בל להזכיר ולהעלות שם ספר חמ"י על דל שפתיו, ודו"ק".

גם בספר בן החיים העתיק תיקון זה בסיון ע"ז אות כ"ב, וכתב כך: ועיי' אמת לענק בקונטרס שפת אמת אות ו' שכתב מי ששמש מישתו או קרה לו מקרה אשר לא מהור והוא חולה ולא יעצור כח למבול שישענה רחיצת ידים, יעין שם, ואנתקין לשונו בקיצור כדי שיוכל כל אדם לעשותו אן אינו יכול למבול החלה יאמר "לשם יהוד קודשא בריך הוא וכו', ואחר כך מעתיק את כל דברי האמת ליעקב בקיצור. ובס' פ"ה אות ה' חזר הכף החיים ומוכרז את סדר הנשילה במקום במקוה, וכותב שם "עין בדברינו לעיל

עניי חיים <באבוב> - יז : קובץ {55} עמוד מס : 294 הודפס עיניי אוצר הר

הודפס ברוזלוצקית מסד - להודפס איכותנית הדפס ישירות מן התבנית

סי' ע"ז אות כ"ב שכתבנו דמי שאי שאי אפשר לו במבילה יעשה נשלה של ארבעים פעמים יעין שבו. וזה אם אי אפשר לו לא במבילה במקוה, ולא במים שאובים, ולא במי קבין, או יעשת המבילה הנזכרת. ומהו טוב ובכן שכל מקום יכינו להם מקוה מים חמין, כדי שיוכל כל אדם למבול בו לתשמישו ולקרי, ועל ידי זה יהיו כולם מהורים, ותעלה הותרם ותפלתם בקדושת תמיד, עכ"ל. ומכאן שנשילה זו אינה מותרת במקוה מים, ופשוט" עכ"ל.

^{אוצר החכמים}

סדר הנשילה הובא מאת המהרורות של סידור הרש"ש, אך בורר שאינו מהרש"ש

סדר הנשילה במקום מקוה הובא גם בסידור הרש"ש שכתב"י שסידרו הרב היר"א (יהוד דידיה רפאל אבולעפד, ראש ישיבת המוקבלים בית אל-ל) ז"ל בסוף חלק א', דף

התנ"ד. ובהוצאה החדשה צוואת הריב"ש עם מקורות ובאורים בשם אבן ישראל מהר"צ רבי אביש ציינורט שליט"א^י על המילים "בן כתב האר"י" בצוואת הריב"ש כתב במקור נוסף למהדמותו של סדר הנשילה הנ"ל כך: "גם מסידור הרש"ש שסידר היר"א סוף כרך א' הביא את כונת החדיצה הזו, ושם משמע שבצא את זה באמת האר"י ז"ל".

אך לאחר בדיקה ישורית ברור שקטע הוא הובא רק ע"י מעתיק מאוחר מאד שרעתיקו מספר אמת ליעקב שהורה כאמור שהעתיק את הסדר הזה מהחברת ימים, שהרי בסידור הרש"ש העתיק גם את פתיחת הדברים שכתב האמת ליעקב ושם נכתב בפירוש שמקור הדברים כתב"י. ועוד שהרי בתוך סדר החדיצה שהובא בסידור הרש"ש הובאו גם דברי רבי יאודה נחמד כמו בסדר החדיצה שנמצא בספר אמת ליעקב, ולא יתכן לומר שמקור סדר החדיצה זה בכתבי הרש"ש שהרי רבי יאודה נחמד חי שנים רבות אחרי הרש"ש. ושהראוי הדברים לרבי אביש ציינורט חזר בו והורה שתקין זה אינו מהרש"ש ואינו מהיר"א.

וכן כתב גם הרב יעקב הלל בגליון אליבא דהלכתא שם: "ודעם שנתקן הדין זה גם בסידור הרש"ש שכתב"י שסידרו הרב היר"א ז"ל במצולם ח"א דף תתנ"ד, כבר כתבנו בכמה חובתי בספרנו עיין בספרי ארבת שלום מאמר דברי שלום מעמוד רי"ח ואילך, בספרי שו"ת וישת' הים ה"א סימן י"א אות י', שמעתיקין הסידורים הוסיפו בהם הרבה עניינים שאינם כלל על פי האר"י ז"ל, ומעולם לא סמך עליהם תיקון זה בכל. ועוד כי כתב שבסדריו הרש"ש המקוריים מהעתיקות קדמות לא נמצא בהם תיקון זה בכל. ועוד כי כתב בתחילת לשונו שם א"ה ראיתי לכתוב כאן תיקון זה וכו', והיו ממש לשון באמת לענק, דמוכה שהעתיקתו הסופרים לחך סידורו של מרן ז"ל מתוך ספר אמת ליעקב מלה במלה, באופן שברא אינו מרן הרש"ש ז"ל, עכ"ל.

דברי המקובלים בני דורינו בענין זה שאבן מקור התיקון בספר חב"י

כאמור, לכידור זה שמקור 'סדר הנשילה במקום המבילה' כתב"י ולא בדברי האר"י הסכימו גדולי המקובלים. וכך כותב הגאון המקובל רבי יעקב הלל בחוברת

פז. ח"ג עמי רט אות א'.

עניי חיים <באבוב> - יז : קובץ {55} עמוד מס : 295 הודפס עיניי אוצר הר

הודפס ברוזלוצקית מסד - להודפס איכותנית הדפס ישירות מן התבנית

זאם היה תיקון זה אכן מפי הארי"ז, למה לא הזכירו מדרבינו חיים ויוסאל ז"ל בכתביו בשום דוכתן, ובפרט בשער המצוות פרשת כי תצא ששם הזכיר קפידתו רבו ומסירת נפשו לקיים מביטל עזרא למרות שהיה מויקו כי היה לו חולי השבר^{‏ [הערה]} ובמשך שנה לא מכל לקיים מצות ציונות אמו, ולא נסתלקה ממנו רוח קודשו, ושם היה צריך הרבינו חיים ויוסאל ז"ל לגלות לן ‏^[מפתח] יקר זה שבאותה שנה שלא יכל לטבול כל גופו היה הארי"ז ז"ל סופך על "תיקון הטבילה" בנשילת ידים ארבעים פעמים, שנילה ולימד סודו וכוונותיו לחלמירו נאמן ברתו.

דוהם שבשלי"ה עניני הפלה דף פ' ע"ג הביא ראה מהגרמא בברכות דף מ"ו ע"א דאמרו שם על הפסוק ארדון בנקיון כפי, דלדישה אתי לומר שמעלה עליו שבר רחיצת כפים כאילו מכל כל גופו. וסוים עלה השל"ה חו"ל: מי שמצמצער על שאינו טובל את עצמו, ומתלבש ברוח מורה בשעה שרוחץ כפיו או הוא כאילו מכל. ומתעבה טובה הקד"ה מצרפה למעשה, עכ"ל, ומסתמא שעל יסוד דברים אלו נסדר אותה התפלה והשמות והנשילות הן ארבעים נילות כנגד ארבעים סאה. אולם כוונה סתמית לשם מורה שהזכירה השלי"ה לחור, וכוונתו שעל דרך הסוד בסדרים קבועים מכוונים כנגד שמות לחור, דבכנון אלה אין לנו לסמוך אלא על מה שנילה רבינו הארי"ז ז"ל, וכל שלא חבר הדבר שמקורו מורה מכתבי הארי"ז ז"ל, לאו בר סמכא הוא. ובפרט שהמקור הראשון לכל אותו הסדר הוא מספר חמ"י אשר כבר יצאו עליו עיוורים ופקפוקים רבים, וכו' ועל כל פנים אנו ק"ק הספרדים שהורונו רבותינו לא לסמוך כבאלה שהזכורב בסדרים מחושים על דרך הסוד וכוונות שמות וכו' אלא רק כמה שיש לו מקור נאמן ומפורש בדברי הארי"ז ז"ל, ומרן הרש"ש ז"ל, חולת זה לא. ובפרט בכנון הא שכל עיקר המקור הראשון לתיקון זה הוא מספר חמ"י, דהאי אין ראוי לנו לסמוך עליו, עכ"ל.

דחור על דברי ביתר הוקף בספרו החדש גבורת הארי"ז, עמ' קע"ו, חו"ל וגם יש להעיר בבאן על עוד רעה חולה שהתפשטה לאחרונה שכותבים על כל ענין הנזכר בספרים הגראה המזה ומזה, ולא נמצא לו מקור מוסמך בש"ס ובפוסקים, שהוא "על פי הקבלה", וכוצא. וכמה לזול לחרות האמת המה גורמים. ואין המקום כעת לארריך בראיות. וכבר הבאתי כמה עניינים מאלו בספרי, והודרתי עליהם, ועוד חוון למעדי. וכבר אזכיר כמה ציונים למה שכתוב בספרי בזה, וכו'. וענין תשובתי (הדפסה בכתב אליבא דהלכתא גליין י') בענין סדר נשילת ידים ארבעים פעמים להמורה מוטומאת קרי, שתועיל במקום מביטל מקות, המוכח בספר בן איש חי". והמעין בדבריו לשם יראה שיד המאמינן בש"ץ היו כיסוד אותם מנהגים. והרי שכל אלו "התיקונים" טוב לו העדרם מציאותם. והגם שנימקו אותם על פי "הקבלה", ומעדרו להם "כוונות", כמו בנ' נשילות כנגד האותיות דשם הוי"ה במילוי ע"כ, ארבע פעמים, שהם מ' אותיות, עיי"ש, כל אלו הדברים אין להם שום מקור ופסוקה ככל בדברי הארי"ז ז"ל. והמעו אותם הכאים אודיהם כמה שכתבו כותרות לאלו ה"תיקונים"

^{יז}. שנה ראשונה פרשת ניצבים אות ג'.

עץ חיים <באבוב> - יז : קובץ 55 {5} עמוד מס : 297 הודפס עיני אוצר הר

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התבנה

אליבא דהלכתא שיוצאת לאור ע"י חברת אדבת שלום בגליין י'. בענין אם יש לסמוך על התנהג לישול ידיו ארבעים פעם עם כוונות השמות, שיעלה לו במקום מקוה אם שימש מטתו או ראה קרי ואינו יכול לטבול, שהביא ובספר אמת ליעקב כשפת אמת דף קיז אות ו'. הנה כבר כתב בספר אמת ליעקב שם שהעתיק "תיקון" זה מספר המדת ימים חלק השבת דף כ"ז ע"כ, ושם כתב מקום מוצאו בכתבי הקודש אשר במצרים מצאתי כתוב: קבלתי ממורי ז"ל וכו', ע"כ.

דדנה בגלל לשון זו השבו כמה גדולים שאכן מקורו מהור מדרארי"ז ז"ל, שמן הסתם רגיל רבינו חיים ויוסאל ז"ל לייחס שמעויותיו שקבל מרבו הארי"ז ז"ל בשם "קבלתי ממורי ז"ל" וכן גראה שהבין הדב אמת ליעקב שכתב: "ומכאן יצא לו לדבריו ז"ל תיקון זה וכו'", ע"כ וכן הבין בפשיטות מרן הר"ח [רבי יוסף חיים -הבן איש חי] טוב ז"ל בשו"ת רב פעלים ח"ד סוד ישרים סימן ג', שכתב שהתיקון זה שהביאו בספר אמת ליעקב הוא מכתבי הרבינו חיים ויוסאל ז"ל ולא הזכיר שנעתיק מספר חמדת ימים. והעתיקו דברי האמת ליעקב כלשונם בספר שמן ששון ח"ג דף צ"ב ע"ב בענין הטבילה דשהר"ח דשבת, ובספר בף החיים סופר סימן ע"ו אות כ"ב.

דדנה למעשה לא נזכר תיקון זה בכתבי הרבינו חיים ויוסאל ז"ל בשום דוכתה, וגם לא בכתבי שאר תלמידי מרן הארי"ז ז"ל, ולא בדברי ראשוני התלמידים ותלמידיו התמידים, כמו הר"י צמח ז"ל, ומהר"א אולאי ז"ל, והרנ"ש ז"ל, ומהר"ב פאפריס ז"ל, והמ"ז ז"ל. והראשון שהביאו הוא בספר חמ"י הנ"ל. וידוע דעת מרן הרש"ש ז"ל שאין לסמוך על ספר חמ"י מפני שדרכו לדיבא בדבריו שמעויות בלתי מוסכמות עיין נדר שלום דף ל"ג ע"ג חו"ל: גם בעיני יפלא איך כבוד הורחכם משגיחים על דברי ספרי שאר המקובלים כגון ח"י ומ"ח וכיוצא שדבריהם מעורבים ומיוסדים על שאר תלמידי הרב ז"ל אשר לא סמך ידו עליהם, ואין ראוי לסמוך כי אם על דברי הארי"ז ז"ל ותלמידו מהרבינו חיים ויוסאל זלה"ה עכ"ל.

ובספר אמת ליעקב שם הביא "תיקון" זה בין תיקונים אחרים שיסודתם בהררי קודש בכתבי הארי"ז ז"ל ובכתבי מרן הרש"ש ז"ל, והסמך תיקון הטבילה דסימן ו' ל"תיקון עיון חילול ה' ועיון הקרי מכת"י הרב הקדוש זי"ע^ל. ובספרי תקנת השבים סימן י"ב פקפקתי טובה על התיקון הל"י, והבאתי דעתם של כמה מגדולי המקובלים שפקפקו בו גם כן, והוכחתי והבאתי דעתם של כמה מגדולי המקובלים שפקפקו בו גם כן, והוכחתי בראיות ברורות שמקורו בכתבי נהן העותי שרי"י נביא השקר של ש"ץ שרי"י, עיי"ש באורך.

דדנה לבי אומר ל', כי יגיד עליו רעו, איי לרשע איי לשכנו, שגם תיקון הטבילה שמקורו "בכתבי הקודש אשר במצרים" הוא מכתבי כת הש"ץ שרי"י, אשר אחד ממרכזי מבצעים היה במצרים, וימ"ר זי"ע דנקט הוא הוא הנביא השקר שללם שנהגו הנודרים אחריו לכנות ובכינויים כעין שגדג הרבינו חיים ויוסאל ז"ל כלפי רבו הקדוש הארי"ז ז"ל, להדמות בו כקוף בפני אדם, ולהטעות הבריות אדרי שקריו וכוכיו הגדולים והנוראים.

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התבנה

עץ חיים <באבוב> - יז : קובץ 55 {5} עמוד מס : 296 הודפס עיני אוצר הר

הצוה לילה עד אור הבוקר, ואז אין מקוה פתוח בשבתנונו בשעה כל כך מוקדמת, כי אם בעשה שלוש לפנות בוקר ומעלה, ואז קשה מאד להפסיק את הלימוד באמצע וללכת לטבול, ולכן הוראתי לחכמים הבאים לישיבתנו ולומדים כל הלילה, שאפשר לסמוך על המ' נטילות, ולא יפסיקו באמצע הלימוד לטבול בשעה שלוש, אלא ילמדו כל הלילה עד כשעה אחת לפני יין החמה, ואחר כך ילכו לטבול וינעמזו בתפילה בקרישה וטוהרה כדבעי, אבל אם לא עשו מ' נטילות בעשת הדיקן הנזכר, אזי אני מורה להם שלא ילמדו בסתרי תורה כלל וכלל, אלא בפשטי תורתנו הקדושה. וה' יעיר עלינו רוח קדושה וטוהרה מבורם להתעלות בתורתנו הקדושה, אמן בן ידי רצון".

גם הגר"מ מאוזו כתב (על ידיו אור, גליין קצ"ה) הביא את דברי הגר"ק מקמארנא בספר 'שולחן השווה', שכתב את סדר התיקון במקום מקוה בשם הבעל שם טוב, העיר עליו שמשלשן האמת ליעקב הגי"ל נראה שמקור תקנה זו בשם האר"י, ונדפסה גם בספר ה"י, ומסתמא הוא ספר 'דמות ימים', ומשם הגיעה לארצות אשכנז, וברוך הודיע', עכ"ל. ומשמע מדבריו שסובר שמקור התיקון באר"י, וספר המ"י פירסם את התיקון בארצות אשכנז, ובמסעות יחסונו למזן הבעש"ט, אך הדברים לא היו ברורים לו, ולכן סיים 'וברוך הודיע'.

בגניזה ההרמונית הוא מכתב ממזן הבעש"ט להרה"ק המגיד ממעריש"ש וז"ל "כ"ה

ערב שבת קודש של סליחות תקמ"ז מעונת. לאלמדי המובהק הרב הגאון הקדוש שר התורה איש אלקים וכו' מורד"ר רובער נ"י, אחרי דרישת שלמו הטוב מ' גיה"ק קבלתי והנה איעצך בני בכל עת שתרצה לטהר את עצמך במקוה תרהוין ידך ומצדך במים וחבוין את כוננת המקוה שלמורדך זה כבר כביתי וכו', דברי רבך דירש שלומך המיד מכתב לאותך במורה רב הו"ש, ישראל במורנו הרב ר' אליעזר בעל שם".

יש שהבינו שבמכתב זה מורה מן הבעש"ט להמגיד ממעריש"ש שבאשר לא יוכל לטבול למקוה ירחוץ את ידיו ומצחו במים ויכוין את כוננת המקוה, שהרי ידוע שהרה"ק המגיד ממעריש"ש לא היה יכול ללכת למקוה, כמו שנאמר בספר עשר אורות" ”גודע ומפורסם שהבעש"ט אמר אם היה יכול המגיד הקדוש ממעריש"ש לילך למקוה היה מבאי מושת, והצדיקים כיארו זה המאמר שהמגיד ביכולתו עם המקוה הזכנים הרהורי תשובה בכל העולם, והיתה הגאולה שלימה, עכ"ל.

סדר נטילה במקום מקוה ספרדי השונה בפרטים רבים מסדר הנטילה של ספר המ"י **סדר** נטילה במקום מקוה גוסף השונה בפרטים רבים מסדר הנטילה של ספר המ"י הובא בספר לשד השמן לדרב שמואל אבן דגאנן (החל"ה-השכ"י) מדעיר פאם שבמרוקן, בחחילת הספר בחלק הגקא תיקונים לכל עונן אות א"ב. וקודם הביא שם את דברי הספר הקי חיים שהועקתו בספר שבט מוסר, שהבאנו לעיל, ואחר כך כתב: אם אינו יכול לטבול

י"ה. דף י"ג ע"א.

עץ חיים <באבוב> - יז : קובץ {55}5} עמוד מס : 299 **הודפס** עי"י אוצר הר

הודפסה ברזולוציות מסך - להדפסה איכותנית הדפס ישירות מן התכנה

שרם מפי הרב הקדוש זי"ל, וחושבים בשעות שהכוונה להאר"י זי"ל, אולם כוונתן באמיתות לנתן העותי שר"י, עכ"ל"ה.

וכך מסקנת הגאון המקובל הרב הגאון רבי עזרא מנצור ראש מוסדות ברכי נפשי בקדקמת ספר ימצא חיים לזכי חיים פלאג', עמ' קס"א-קס"ב עי"ש הנטב כמה

שהאר"ך ובהערות.

אבן חבית

עדות מורחב המקובל רבי יצחק כדורי, שכתב שאפשר להתשמש בתיקון הגי"ל, שהוא ממקור מורו.

בספר מוהר יצחק (עמ' נד -טו) לדרב יצחק בן זיכרי כתב שנטילת ידיים במקום מקוה ^[אוצר החכמה] מקורה מורו וחלק על החכמים המקובלים הגי"ל, וסמך דבריו על דברי הגאון המקובל הרב יצחק כדורי זצ"ל, וז"ל "נראה שכוונתו זו אע"פ שלא מצאנו בכתבי הרב [האר"י] זי"ל האמיתיים, נראה שבכל זאת הוא בן הרב [האר"י] זי"ל ולא במקור לא מדור חס ושלום, ודלא כמו ששמעתי מחדש מקובל אחד ברוחני בחו"ל, שלא רק שענין כוונת המ' נטילות אינו מן הרב זי"ל אלא שהוא מאותו איש [ש"צ] יב"ש. וכן זכורני ששמעתי מפה קודש של מו"ר זקן המקובלים החכם השלם והכולל רבי יצחק כדורי שליט"א, כדיוחנו לומדים לפני שנים רבות בבית כנסת אוהל רחל לעדת הפרסים, שאמר לנו שמי שצריך טבילה ואינו יכול לטבול במקוה מורה מאיזו סיבה שתרצה, שיעשה מ' נטילות הנזכרות, ובוה יוצא מיד חובת הטבילה, ומותר לו אחר כך ללמוד אפילו בלימוד הנסתר בלי חשש כל שהוא. ועיין לעיל שכתבנו שמי שיכול לטבול במקוה מורה בודאי שלא יסמוך על המ' נטילות, וכן מי שנפל מ' נטילות מדרמת שלא היה המקוה פתוח וברומי, שבהזמנות הראשונה ירד וטבול כדבעי, אבל לא בגלל זה ימנע את עצמו מן הלימוד, כך נראה לעניות דעתי, עכ"ל.

עוד הוכיח בספר הגי"ל כדבריו שמקור התיקון מהור, מכך שהובאו הדברים בצוואת רבי ישראל בעל שם טוב, ובספרי הבן איש חי, ששניהם הקפידו שלא להביא תיקונים ממקורות שאינם מוסמכים. אך כבר הוכחנו לעיל שהמו"ל של צוואת הריב"ש לא התכוון ליחס את התיקון הזה למזן הבעש"ט. ואף כמה שכתב שם בצוואת הריב"ש שמקורו בדברי האר"י הק' מנהג לאמורה ומקור הדברים בספר המ"י, ולא ברכיני האר"י ולא במזן הבעש"ט. וראה מה שכתבנו לעיל בענין דברי הבן איש חי בשם הרב יעקב הלל.

ובסוף דבריו שם כתב בספר מוהר יצחק "אך שיהיה נראה לעניות דעתי שכוונתו הנזכרת של המ' נטילות היא אמיתית והיא מן הרב זי"ל, ולכן אדם ששמע מיטתו ואזן לו מקוה במקומו יוכל לסמוך על המ' נטילות הנזכרות, ויוכל להתפלל וגם ללמוד בסתרי תורה ולא יהבטל מלימודו, אלא שאחר כך כאשר יזדמן לו מקוה מורה ילך לטבול ממש. וכך נודתים בישיבתנו "הדרת מלך" הלכה למעשה, כי אצלינו מנהגל הלימוד אחר

י"ה. וראה שם עוד בספר גבורת אר"י עמ' קע"ד ד"ה ויתר על זה, וכל הפרק שם.

הודפסה ברזולוציות מסך - להדפסה איכותנית הדפס ישירות מן התכנה

עץ חיים <באבוב> - יז : קובץ {55}5} עמוד מס : 298 **הודפס** עי"י אוצר הר

במקוה מחמת איזה אונם שיהיה נעשה כזה: מעיקרא ירחץ המקומות שנדבק בהם הזר' ואחר כך ימלא כלי גדול במים ויטבול בו ידיו תשעה פעמים כנגד תשעה יודין שבד' שמות עסמ"ב שמספרם מים, דהיינו תהלה יטבול יד ימינו במים ויכין כנגד יו"ד ראשונה דע"ב ואחר כך יטבול יד שמאל ויכין כנגד יו"ד שנית דע"ב, ואחר כך יטבול יד ימין ויכין כנגד יו"ד שלישית דע"ב, ואחר כך יטבול יד שמאל ויכין כנגד יו"ד רביעית דע"ב, ואחר כך יטבול גם כן יד ימין ויכין כנגד יו"ד ראשונה דס"ג, ואחר כך יחזור ויטבול יד שמאל כנגד יו"ד שנית דס"ג, הרי טבל יד ימין ג' פעמים ויד שמאל ג' פעמים, ואחר כך יחזור ויטבול שני ידיו כאחד בכלי הנזכר ויכין כנגד יו"ד שלישית דס"ג, ואח"כ יחזור ויטבול אותם בבת אחת ויכין יו"ד דמ"ה ויחזור ויטבול אותם פ"ד ויכין כנגד יו"ד דב"ן, הרי פ' טבילות כנגד פ' יודין שבארבע שמות עסמ"ב שעולים כמספר מים. ואחר כך יאמר בהכנעה תפלה זו רבנו של עולם הריני מתהרס על כל מעשי הרעים ועל כל דבור רע ועל כל מחשבה רעה ועל כל הסתכלות רע¹ בכלל ופרט, ומקבל עלי שלא לשוב עוד ולעבור על רצונך מדעת, אבל יהי רצון מלפניך שתעזרני על דבר כבוד שמך אמן מעתה ועד עולם, וחזוני לזכך מחשבתי ולשמור פי ולשוני מכל דבור רע ולשמור ברית קרשי שמירה מעולה במחשבה דבור ומעשה מעתה ועד עולם אמן כן יהי רצון. ויהי רצון מלפניך ה' אלקי ואלוקי אבותי שתעלה לפניך טבילתי זאת וכוונתי בה כדי שמוחך הגדולים כאילו טבילתי במקוה של מ' סאה כמו שנאמר ארחץ בנקיון כפי, ותמוחק המוץ של קרי ותמחול לי כל חטאותי ועונותי ופשעי אמן כן יהי רצון, ויהי נועם ה' אלקינו וכו' ויתפלל כל תפלות היום והוא בהכנעה וברמעה ויתורה כראוי ברמעה ושבירן לבב ובהרמה גמורה וירחץ עצמו ופניו וידיו ברמעות כדי שיורחצו כ"ב אותיות התורה שבהם פגם בהטאו, וכל מעשיו יהיו לשם שמים, עכ"ל.

וּנְרָאָה שרבי שמואל אבן דנאן בעל לשד השמן לא העתיק את התיקון של חמ"י ככתבו וכלשונו ושינה ממנו מאד, כיון שהעתיף שלא להסתמך על ספר החמ"י שכשרותו נתונה כאמור בפולמוס גדול.

הדפסה ברזולוציות מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
עץ חיים > באבוב - יז: קובץ {55} {5} עמוד מס: 300 הודפס עיני אוצר הר